

Pseudo-Dionýsios Areopagita

O Božích jménech

Kap. XIII

O Dokonalém a Jednom

Tolik též o těchto věcech.

Přistupme nyní, dovolíte-li, k tomu, co zbývá, co je svým způsobem velmi podstatné.

Teologie totiž vypovídá o tom, co je příčinou všeho, jak všechno, tak všechno zároveň, a velebí je jako Dokonalé a jako Jedno.

Dokonalým je zajisté nejenom proto, že je samo o sobě úplné, že se v jedné podobě samo a podle sebe vymezuje a že je celé v celém rozsahu nejvyšší dokonalé, nýbrž že je i více než dokonalé, neboť má všeho nadbytek; na jedné straně vymezuje veškeré nekonečno, na druhé je rozšířeno za každou mez, v žádné není drženo či uchopeno, nýbrž rozprostírá se ke všemu a zároveň nade vším a tento proces neustává, toto působení nemá konec.

Dokonalým pak se nazývá opět jak proto, že se nezvětšuje, tak že je věčně dokonalé, tak že je nezmenšitelné, že mělo v sobě všechno předem a vším překypovalo jednou, a to neustávající, rovněž více než plnou a neumenšitelnou hojností, v níž všechno dokonalé zdokonaluje a naplňuje vlastní dokonalostí.

Jedním se nazývá proto, že je v jednotě vším na základě nadbytku jediné jednoty a že je neodlučitelně příčinou jedinství všeho. Mezi jsoucím není přece žádné, jež by se nepodílelo na jedinství. Avšak jako se každé číslo podílí na jedničce, a říká se jedna dvojka, jedna desítka i jedna polovina a jedna třetina či desetina, tak se na jednom podílí všechno i část všeho a všechno jsoucí má své bytí tím, že je každé jedním.

A Jedno, jež je příčinou všeho, není jedním z mnohých, nýbrž před veškerým jedním i množstvím a vymezuje veškeré jedno i množství. Není totiž množství, jež by se nějakým způsobem nepodílelo na jednom, nýbrž co je mnohé co do částí, podílí se celkem, co je mnohé co do případků podstatou, co je mnohé co do počtu nebo schopností druhem, co je mnohé co do druhů rodem a co je mnohé co do probíhajících dějů počátkem.

A není mezi jsoucím nic, co by nemělo nějakým způsobem podíl na Jednom, jež v naprosté jedinství předem a v jednotě přijalo všechno i všechny celky a protiklady. Bez jednoho sice nebude množství, jedno bez množství však ano, stejně jako bude jednička před každým zvětšeným číslem. A kdyby někdo položil všechno sjednocené za základ všeho, pak všechno bude vcelku jedním.

Zvláště je třeba si uvědomit toto: o tom, co je sjednoceno, se říká, že se sjednocuje podle předem v mysli připravené formy pro každé jednotlivě. Jedno je pro všechno elementární. Odstraníš-li jedno, nebude ani celost jsoucího, ani část, ani nic jiného. Jedno totiž v sobě všechno v jednom tvaru předem přijalo a zahrnuje.

Takto se tedy v teologii velebí celé svrchované božství jakožto příčina všeho pojmenováním jedno: jak jeden Bůh Otec, tak jeden Pán Ježíš Kristus, tak také jeden týž Duch pro nesmírnou nedílnost celé božské jednoty, v níž se všechno individuálně shromažďuje, transcendentálně sjednocuje a nadsubstanciálně přidružuje.

Proto se k ní po právu všechno vrací a ukládá zpět, od ní, z ní, skrze ni, v ní a vůči ní všechno jest, má své určené místo, trvá, má soudržnost, dochází naplnění a má své směřování.

A nenalezl bys mezi jsoucím nic, co není právě tím, čím je, nezdokonaluje se a neuchovává se v jednom, podle něžž se nadsubstanciálně nazývá veškeré božství.

I my bychom se měli mocí božské jednoty obrátit od mnohého k jednomu a v jednotě velebit úplné a jedno božství, jedno, jež je příčinou všeho a před veškerým jedním i množstvím, částí i celkem, vymezením i neomezeností a hranicí i nekonečnem; jedno, jež vymezuje všechno jsoucí i samo bytí, jež je v jednotě příčinou všeho, všech celků a zároveň i přede vším a nade vším, jež stojí i nad tím, co je jedno, a vymezuje je.

Vždyť to, co je jedno, je zahrnuto do počtu jsoucího, přičemž počet se podílí na podstatě. Avšak nadsubstanciální jedno vymezuje jak to, co je jedno, tak každý počet a samo je počátkem, příčinou, počtem a řádem jak jednoho, tak počtu, tak i všeho jsoucího.

Proto také velebená Jedinost a Trojice, jež je božstvím nade vším, není ani jedinstvo, ani trojice, jakou rozeznáváme my nebo nějaké jiné jsoucí; avšak abychom opravdu velebili pojmenováním Trojicí či jediným jak její transcendentální sjednocení, tak to, co je z Boha zrozené, nazýváme ji nade jmennou, vůči jsoucím nadsubstanciální.

Žádná jedinstvo ani trojice ani počet ani jednota nebo plodnost ani cokoli z jsoucího či z toho, co kterékoliv z jsoucího poznalo, neodhaluje jak veškeré vysvětlení, tak veškerý rozum přesahující tajemnost nade vším nadsubstanciálně nadřazeného svrchovaného božství; není pro něj ani jméno, ani výraz, nýbrž je vzdáleno v nedostupných oblastech.

Ani samo jméno Dobrotivosti mu nedáváme proto, že bychom je s ním uváděli do souladu, nýbrž z touhy porozumět něčemu a říci něco o oné tajemné přirozenosti mu zasvěcujeme nejprve to nejdůstojnější z pojmenování; snad bychom se v tom i mohli shodovat s teologií, avšak odchýlíme se přitom od pravdivého stavu věci.

Proto také sami teologové postupovali vzhůru raději cestou negací, poněvadž tato cesta odvádí duši od toho, co je jí svou povahou příbuzné, a prochází veškerým Božím chápáním, z něžž se vyděluje to, co přesahuje každé jméno, každý výraz a poznání; na samých okrajích celků se k Němu pak ona cesta přibližuje, nakolik je i pro nás možno se k Němu přiblížit.

To jsou chápání přístupná pojmenování Boha, která jsme shromáždili a vyložili, jak jsme byli schopni; nejenom že jsme přitom zůstali dlužni jejich přesnosti - to by ovšem popravdě řekli i andělé - a rovněž způsobu, jak by ona pojmenování velebili andělé, vždyť za posledními z andělů zaostávají i ti nejschopnější z našich teologů; také jsme zajisté zůstali daleko za samotnými teology i za jejich žáky či přívrženci, avšak v nejvyšší míře a hluboko i za těmi, kdo jsou nám postaveni na roveň. Takže je-li to, co tu bylo řečeno, pravdivé, a pokud jsme se podle svých možností schopnostmi rozumu skutečně přiblížili k osvětlení toho, jaká jsou pojmenování Boha, je třeba tu věc přičíst Tomu, který je příčinou všeho dobrého, neboť jeho darem je nejprve pouze mluvit, pak teprve mluvit dobře; a zůstalo-li něco stejně významného opomenuto, bude třeba, abychom i to stejnými metodami domysleli a vyrozuměli.

Jestliže je to však pojednáno ať už nesprávně, nebo neúplně, jestliže jsme tedy buď zcela, nebo částečně zbloudili od pravdy, bude na tvé laskavosti, abys opravil nedobrovolně nevědoucího, abys se o myšlenky podělil s tím, kdo si přeje se poučit, abys pomohl tomu, kdo nemá dostatek sil, a abys uzdravil toho, kdo nechce churavět; co pak zjistíš jak vlastním zkoumáním, tak prostřednictvím jiných, všechno ovšem, co jsi přijal od Dobra, abys zprostředkoval i nám.

Nechť ti také není zatěžko prokázat příteli dobrodiní; vidíš přece, že ani my si nenecháváme pro sebe nic z myšlenek o hierarchii, jež nám byly předány, nýbrž že je v nezkreslené podobě předáváme i hodláme předávat jak vám, tak i jiným ctihodným mužům, nakolik jsme my schopni řeči a ti, k nimž se mluví, naslouchat. Ničím se přitom neprohřešujeme proti předávané nauce, ledaže nám chybějí síly k jejímu pochopení nebo výkladu.

Avšak tyto věci nechť zůstanou a nechť jsou řečeny tak, jak je to milé Bohu; a to budiž z naší strany konec, pokud jde o rozumovému chápání přístupná Boží jména. Veden Bohem přistoupím nyní k symbolické teologii.

Přel. M. Steiner; in: Sousedík, S. (ed.): Texty k studiu dějin středověké filosofie; Universita Karlova Praha 1994